

УДК 338.242:339:631.1

JEL Classification: B41; Q10; F60

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901080>

М.М. ВОРОНИЧ, аспірант*

Теоретико-методичні підходи до функціонування аграрного сектору в умовах геоeкономіки

Мета статті - обґрунтувати теоретичні положення й методичні аспекти функціонування та розвитку аграрного сектору в умовах геоeкономічної парадигми.

Методика дослідження. За методологічну основу дослідження слугували положення системного підходу до пізнання складних відкритих систем, до яких належить аграрний сектор економіки. У процесі дослідження використано методи аналізу (для визначення компонентів геоeкономічних аграрних бізнес-систем та взаємозв'язків між ними), порівняння (для виявлення особливостей глобалізації, локалізації та глокалізації у процесах формування геопростору), абстрагування (для виведення абстрактного поняття «геоeкономічна система»), операціоналізації понять (для обґрунтування дефініції економічної категорії «геоeкономіка»), функціонального моделювання (для побудови структурної моделі функціонування аграрної геоeкономічної системи).

Результати дослідження. Проведено системний аналіз процесу функціонування аграрних геоeкономічних систем. Виділено основні положення та співвідношення процесів глобалізації, локалізації та глокалізації в сучасних економічних відносинах. Розроблено структурну схему функціонування аграрних геоeкономічних систем, яка враховує вхідні (ресурси) та вихідні (ефекти) параметри системи, функціональні блоки процесу функціонування системи (етапи ланцюга створення доданої вартості), елементи зовнішнього середовища (передусім географічні та інституціональні чинники), інструменти й механізми регулювання.

Елементи наукової новизни. Визначено поняття «аграрна геоeкономічна система», системне дослідження якого створює методологічну основу для обґрунтування та імплементації цілісної системи забезпечення ефективного функціонування аграрного сектору в умовах геоeкономіки з урахуванням принципів сталого розвитку.

Практична значущість. Обґрунтовано зміст, структуру та принципи функціонування аграрних систем, як складових аграрного комплексу, в умовах геоeкономіки. Табл.: 1. Рис.: 2. Бібліогр.: 24.

Ключові слова: геоeкономіка; геоeкономічна система; аграрний сектор; глобалізація; локалізація; глокалізація; сталий розвиток.

Воронич Михайло Михайлович - аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції, Житомирський національний агроeкологічний університет (м. Житомир, Старий бульвар, 7)
E-mail: Mikhail.voronych@gmail.com

Постановка проблеми. У процесі формування системи сучасних міжнародних відносин економічні пріоритети розвитку країни, як правило, визначаються не її військовим потенціалом чи політичним впливом на міжнародній арені, а місцем у глобальній економіці. Чим розвиненіша її економіка, тим більші вплив та роль країни при прийнятті політичних рішень як у конкретному географічному регіоні, так і загалом у світі. Дослідженням стратегії зміцнення позицій країн на світовій арені займається геоeкономіка. В основі геоeкономічної стратегії знаходяться

напрями та інструменти формування конкурентних переваг при плануванні розвитку держави. Для України такою конкурентною перевагою, безперечно, є потенціал сільського господарства. Досягнення провідного становища на геополітичній світовій арені потребує імплементації системи заходів, спрямованих на перехід до значно високотехнологічнішого інтенсивного виробництва продуктів з доданою вартістю. Враховуючи сучасну тенденцію зростання кількості населення в світі, підвищення міжнародних вимог до якості продуктів харчування та зростаючий попит на продовольство, формування потужного аграрного сектору слугує запорукою створення стійких конкурентних переваг у геоeкономічному просторі.

* Науковий керівник - Т.О. Зінчук, доктор економічних наук, професор.

© М.М. Воронич, 2019

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження геоекономічних аспектів функціонування аграрного сектору зазвичай провадяться у контексті аналізу особливостей його розвитку в умовах глобалізації та поглиблення євроінтеграційних процесів. Зокрема теоретико-методичні та практичні положення глобалізації в аграрній сфері систематизовано О. Білорусом [4], В. Власовим [3, 4], Ю. Кириловим [12], Ю. Лопатинським [15] та ін. Проблематику міжнародної торгівлі, регулювання аграрних ринків та їх адаптації в умовах євроінтеграції висвітлено у працях Т. Зінчук [10], В. Губенка [6], С. Кваші [11], Л. Молдаван [16] та ін. Ще один напрям досліджень геоекономіки в аграрному секторі пов'язаний із пошуком оптимальних форм господарювання в умовах глобалізації, чому присвячено праці таких учених-аграрників як Л. Молдаван [16] (розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та адаптовані форми аграрного підприємництва), В. Зіновчук [9], Г. Черевко [20] (активізація кооперативного руху), І. Гришова [5], М. Кропивко [17], Ю. Лупенко [13], П. Саблук [19] (створення регіональних кластерів) та ін. Проте, незважаючи на безумовну значущість та наукову цінність результатів досліджень вищезгаданих та інших учених-аграрників, наразі не розроблено чітко структурованої концепції геоекономіки аграрного сектору, яка разом з євроінтеграцією та глобалізацією враховувала б активність процесів локалізації, узгодження приватних, галузевих, регіональних, загальнодержавних і глобальних інтересів, систематизацію потенційних конкурентних переваг вітчизняного аграрного сектору.

Мета статті - обґрунтувати теоретичні положення й методичні аспекти функціонування та розвитку аграрного сектору в умовах геоекономічної парадигми.

Методологія дослідження. За методологічну основу дослідження слугували положення системного підходу до пізнання складних відкритих систем, до яких належить аграрний сектор економіки. У процесі дослідження використано методи аналізу (для визначення компонентів геоекономічних аграрних бізнес-систем та взаємозв'язків між ними), порівняння (для виявлення особливостей глобалізації, локалізації та глокалізації у процесах формування геопростору), абстрагування (для виведення абстрактного поняття «геоекономічна сис-

тема»), операціоналізації понять (для обґрунтування дефініції економічної категорії «геоекономіка»), функціонального моделювання (для побудови структурної моделі функціонування аграрної геоекономічної системи).

Виклад основних результатів дослідження. Виникнення поняття геоекономіки зумовлено поглибленням процесів глобалізації і міжнародної інтеграції, а також необхідністю використання інших, окрім військових, методів боротьби за ресурси та ринки збуту. Найпоширенішою є інтерпретація геоекономіки як науки або концепції, що консолідує географічні, економічні та політичні чинники розвитку країни [14, 8, 7]. В основі іншого підходу системний аналіз соціально-економічних об'єктів, згідно з яким геоекономіка - це складна, саморегульована, цілісна система. У широкому розумінні система трактується як сукупність взаємодіючих між собою елементів, яку досліджують з урахуванням закономірностей її розвитку. Розвиток системи розглядається як перетворення вхідних параметрів на вихідні, що відбувається суто під час взаємодії (тобто у результаті взаємовідносин між компонентами системи). Такий підхід дає можливість врахувати те, що геоекономіка має складну структурну будову (складається з компонентів та внутрішніх і зовнішніх взаємодій), а також процесну складову (зокрема характеризується динамікою структури та взаємозв'язків).

Кожен із підходів до трактування геоекономіки (як науки та як системи) торкається її різних аспектів і тому може використовуватись у загальній дефініції цієї економічної категорії. Найхарактернішими рисами геоекономіки є:

- відкритість, тобто наука геоекономіки вивчає поведінку економічних суб'єктів, які тісно взаємодіють між собою і об'єднуються на базі спільних інтересів та цілей. У результаті утворюються складні відкриті геоекономічні системи;

- конкурентність, оскільки геоекономічні відносини обов'язково передбачають наявність конкуренції за ресурси та ринки збуту;

- цілеспрямованість, пов'язана з тим, що перехід на геоекономічну парадигму розвитку країн і окремих галузей завжди супроводжується пошуком шляхів зміцнення їх конкурентоспроможності та безпеки.

Отже, геоeкономіку можна визначити як науку, що вивчає поведінку економічних суб'єктів, які функціонують у межах глобального та локальних геопросторів і утворюють стійкі взаємозв'язки з метою забезпечення максимального рівня конкурентоспроможності та безпеки в умовах міжнародної конкуренції.

Згідно із системним підходом базовим поняттям геоeкономіки має бути геоeкономічна система. Спрощена модель процесу функціонування складних систем включає такі елементи: 1) вхідні параметри системи (передусім, ресурси); 2) зовнішні умови (міжнародні нормативні документи, торговельні обмеження, фінансово-економічна політика тощо); 3) внутрішні механізми формування конкурентоспроможності та безпеки (господарський механізм, інституціональна система); 4) вихідні результати. Значні площі земельних ресурсів, придатних для ведення сільського господарства, сприятливі природно-кліматичні умови та наближеність до європейських ринків активізують розвиток вітчизняного аграрного сектору. Тому виробництво аграрної продукції цілком обґрунтовано належить до одного з пріоритетів геоeкономічної політики країни. Для того щоб виявити особливості геоeкономіки в аграрному секторі, необхідно, по-перше, систематизувати теоретичні засади функціонування геоeкономічних систем та, по-друге, визначити відмітні характеристики, притаманні саме агробізнесу. У складі геоeкономіки виділяють суб'єктів глобального та локального геопросторів. Глобальний геопростір представлений сукупністю всіх господарюючих суб'єктів у масштабі держави та співтовариств і об'єднань окремих країн [1, с. 12]. Окрім цього, до складу глобального геопростору слід віднести інституції, які забезпечують їх внутрішню взаємодію та зв'язки із зовнішнім середовищем, створюючи умови, необхідні для ефективної конкуренції агроформувань на зовнішніх ринках.

Як зазначають В. Білоусов та А. Лубський, «глобальне ціле - це утворення, у межах якого процеси глобалізації та локалізації розгортаються одночасно та є взаємно необхідними; де глобальне формує локальне. А локальне - глобальне» [1, с. 11]. В економічній літературі таке явище отримало назву глокалізації [21]. В агросфері відповідна схема працює таким чином: об'єктивна необхідність позиціювання Укра-

їни як сильного та впливового учасника світового ринку аграрної продукції (на рівні глобального геопростору) зумовлює необхідність забезпечення високого рівня конкурентоспроможності окремих галузей та суб'єктів агробізнесу. Це, у свою чергу, передбачає об'єднання господарюючих суб'єктів та елементів їх інституціонального середовища з метою створення нового великого і значно потужнішого економічного суб'єкта. Наразі такі інтегровані структури набувають вигляду регіональних кластерів [19, 13, 5, 17], які є об'єктами локальних геопросторів. Водночас, усе частіше існування потужних об'єднань, активізація їх присутності на міжнародних ринках та поглиблення взаємодії з іншими учасниками ринкових відносин зумовлюють поступове зникнення ринкових бар'єрів, тобто сприяють глобалізації. Крім того, виходячи на міжнародний рівень, суб'єкти локального геопростору повинні адаптувати свою діяльність та свій продукт до особливостей зовнішніх ринків, що визначається як стратегія глокалізації. Глобальний геопростір охоплює всі країни світу, тоді як локальні концентруються у межах певної території (причому необов'язково окремої країни) (рис. 1).

Окрім глобалізації та локалізації сучасні економічні трансформації характеризуються наростаючим розвитком аутсортизації, яку В. Веретнов вважає найвірогіднішим напрямом подальшого розвитку світової економічної системи [2]. Ключовою характеристикою аутсорсингу в контексті геоeкономіки слід вказати те, що вендор (стороння організація) розміщений в іншій країні. Найяскравішим прикладом саме такого аутсорсингу є передача права виготовляти сільськогосподарську сировину агроформуванням інших країн. У цьому випадку має місце втрата значної частки доданої вартості, яка, з одного боку, формується в основному на етапі виробництва сільськогосподарської продукції, проте з іншого - концентрується у руках закордонних переробників, посередників та трейдерів. У результаті одні країни починають спеціалізуватися на виготовленні сировини, створюючи значну частину доданої вартості, яка передається іншим країнам, що виготовляють і реалізують готову продовольчу продукцію. У подібних випадках можуть виникати такі наслідки: 1) короткострокові вигоди аутсорсера; 2) втрачені довгострокові можливості та

ефекти аутсорсера (додана вартість, яка перейшла до замовника в іншій країні);
3) втрачені можливості у вигляді податкових

зборів та платежів країни, де функціонує аутсорсер (виходячи із розміру втраченої доданої вартості).

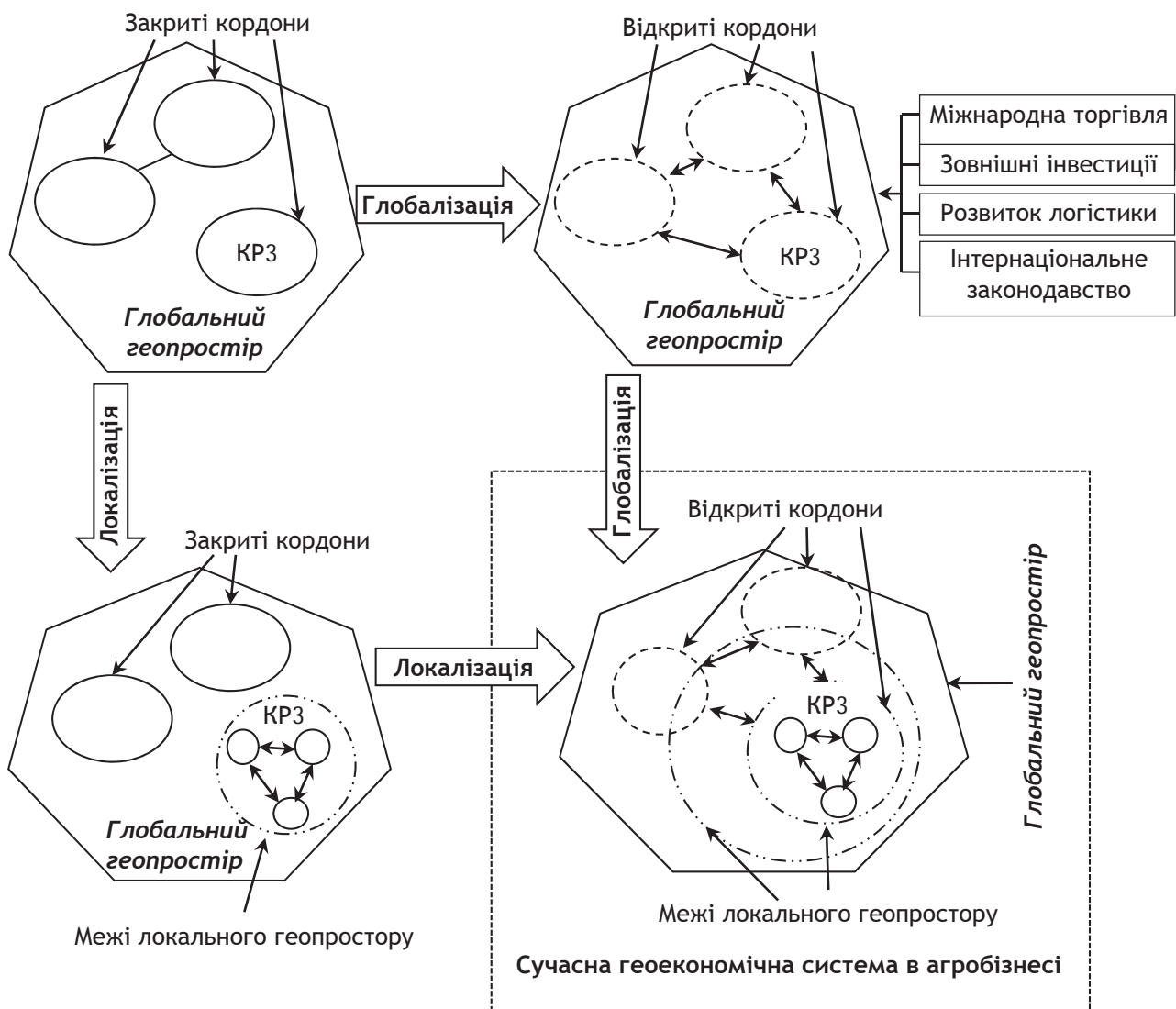

Рис. 1. Особливості формування геопростору під впливом глобалізації, локалізації та глокалізації

Примітка. КР - країна.

Джерело: Розроблено автором.

Аутсорсинг у сучасних умовах доцільно визначити одним із напрямів розвитку геополітики у сфері агробізнесу. Однак важливо реалізувати лише ефективні напрями аутсорсингу, які забезпечують додаткові вигоди вітчизняній економіці. Для агробізнесу ефективний аутсорсинг пов'язаний, передусім, із залучення новітніх інформаційних систем і технологій. Зокрема - це передача окремих бізнес-процесів компаніям, які можуть надати нові технологічні рішення. До ефективного аутсорсингу в сільському господарстві належать аутсорсинг капіталу (наприклад, коли суб'єкти агробізнесу отримують від іноземної компанії технічні

засоби на умовах лізингу), техніки (особливо стосується користування транспортними потужностями, безпілотними летальними апаратами зарубіжних підприємств), послуг, у тому числі зовнішньоекономічної діяльності (логістичні, маркетингові операції, що виконуються економічними суб'єктами з інших країн), ІТ-послуг (ведення 1С-бухгалтерії, збір та збереження інформації у хмарному сховищі, створення та адміністрування Web-сайтів, баз даних, геоінформаційних систем тощо).

Отже, гео економічні аграрні системи є складовими глобального геопростору, у межах якого вони взаємодіють між собою.

На локальному рівні геоелекономічні системи формуються у результаті об'єднання господарюючих суб'єктів у стійкі, цілісні структури, що функціонують у колаборації з органами державної влади та іншими неелекономічними інституціями. Враховуючи основні принципи системного аналізу, аграрні гео-

елекономічні системи представлено у вигляді функціональної моделі, у якій відображено вхідні та вихідні сигнали, складові таких систем, елементи їх зовнішнього середовища, інструменти та механізми регулювання процесом їх функціонування (рис. 2).

Рис. 2. Структурна модель функціонування аграрної геоелекономічної системи

Джерело: Розроблено автором.

Вхідні параметра включають ресурси, а вихідні - результати, отримані під час трансформації ресурсів на ефекти мікро-, мезо- та макрорівнів. Ефекти функціонування геоелекономічних систем пов'язані тими чинниками, за які конкурують суб'єкти геоелекономічних відносин. У межах економічного простору перемогою є формування стійких конкурентних позицій та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності на світовій арені [8, с. 195; 22; 4; 14]. Метою геополітичної боротьби Е. Люттвак визначає «максимально можливу зайнятість для найбільшої частини населення» [23]. Це можна визначити як глобальну мету державної геополітики, тоді як досягнення високої конкурентоспроможності є метою діяльності

саме у рамках геоелекономіки, яку, на погляд К. Жана та П. Савона, необхідно розглядати як інструмент геополітики [8]. М. Тірвелл пов'язує геоелекономіку із забезпечення національної безпеки країни [24], що також видається цілком логічним у сучасних умовах геополітичних, інформаційних та економічних війн. Як зазначав колишній держсекретар США Г. Кіссінджер: «Хто контролює нафту, той контролює нації; хто контролює продовольство, той контролює людей». Наведене й досі не втратило свої актуальності, оскільки поряд з енергетичними ресурсами цінності набуває забезпечення конкурентоспроможності та безпеки у межах агропромислового комплексу країни. Цілком обґрунтовано те, що атрибутом геофінасової

системи (як складової геоeкономіки) є світовий дохід [14], за який геоeкономічні системи ведуть боротьбу.

Окремо слід також виділити ефект у вигляді зниження трансакційних витрат, зумовлений поглибленням взаємодії контрагентів у межах єдиної геоeкономічної системи. Ефективне функціонування аграрної геоeкономічної системи ґрунтується на дотриманні принципу оптимального використання наявних у державі ресурсів та забезпечення максимального результату у формі посилення її конкурентних позицій на світовій економічній арені. Це можливо за умови повної реалізації геоeкономічного потенціалу. До складових геоeкономічного потенціалу в аграрному секторі економіки належать природно-ресурсний, демографічний, транспортний потенціали, а також природно-кліматичні умови та розташування відносно постачальників та ринків збуту аграрної продукції. Основні результати функціонування геоeкономічних аграрних систем, що включають безпеку, конкурентоспроможність, трансакційні витрати та частку світового доходу, доцільно розподілити на ефекти макро-, мезо- та мікрорівнів. На макрорівні ключовим є показник частки світового доходу, який формується у межах аграрного сектору економіки. Мезорівень охоплює окремі галузі, стратегічно важливими серед яких є рослинництво, тваринництво та пе-

реробка сільськогосподарської сировини. Конкуентоспроможність аграрного сектору визначається, передусім, обсягами готової продукції, реалізованої на світових ринках, а не часткою сировинних ринків. Враховуючи різні геоeкономічні цілі, виробництво сільськогосподарської сировини важливо відокремлювати від сфери її переробки (навіть якщо сільськогосподарські товаровиробники і є основними переробниками). Для суб'єктів мікрорівня пріоритетним має стати забезпечення конкурентоспроможності підприємств та їх продукції. При цьому враховано модель глобальної геосистеми, в якій Україна має орієнтуватися на посилення конкурентних позицій не на ринках сільськогосподарської сировини, а на ринках готової продукції, залишаючи у такий спосіб додану вартість у вітчизняних виробників агропродукції. Для суб'єктів міжнародних економічних відносин важливе також зниження трансакційних витрат, які для них формуються не лише у межах внутрішньодержавних взаємодій з клієнтами та контрагентами, а й у процесі виходу та функціонування на міжнародних ринках (табл.). Макроекономічний розвиток держави у цілому та окремих секторів економіки має бути орієнтований на гармонізацію економічних, екологічних та соціальних вигід, що задекларовано у Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», затвердженій у 2015 р. [18].

Матриця пріоритетності цілей функціонування аграрних геоeкономічних систем у контексті геоeкономічної політики держави

Рівень функціонування системи	Тип системи	Тип цілі			
		максимум конкурентоспроможності	максимум частки світового доходу	мінімум трансакційних витрат	забезпечення безпеки
Мікрорівень	С.-г. підприємства	+++	+	++	++
	Переробні підприємства	+++	+	++	+
Мезорівень	Сільське господарство	+++	+	++	+++
	Переробка с.-г. продукції	+++	+++	++	++
Макрорівень	Держава	++	+++	-	+++

Примітка. + - низький пріоритет; ++ - середній пріоритет; +++ - високий пріоритет.

Джерело: Розроблено автором.

Визначальними для аграрної сфери є цілі забезпечення здоров'я людства (за умови достатніх обсягів виробництва продовольства), чистоти води (що вимагає мінімізації забруднення водних ресурсів під час інтенсивного ведення сільського господарства),

використання «чистих» та відновлювальних джерел енергії, економічного зростання (створення умов, що сприяють ефективності сільськогосподарської діяльності), розвитку сільських територій, відповідального виробництва (спрямованого на забезпечення мак-

симальних обсягів виробництва та ефекту за мінімізації використаних ресурсів та без шкоди для довкілля). Окремо слід виділити збереження земельних ресурсів, що надзвичайно актуально для України, враховуючи стрімке скорочення вмісту гумусу в сільськогосподарських угіддях.

Таким чином, первинні цілі виникнення геоекономічних відносин, які мають суто економічний характер, для аграрних геоекономічних систем ще повинні враховувати принципи сталого розвитку. Це означає, що методи, напрями, інструменти та механізми підвищення конкурентоспроможності, нарощення частки світового доходу та зниження трансакційних витрат, окрім економічного зростання, мають спрямовуватись на досягнення національних та глобальних цілей сталого розвитку.

Висновки. Сучасні ринкові відносини в умовах глобалізації та поглиблення міжнародних інтеграційних процесів поступово переходять у площину геоекономіки, де визначальною стає здатність держави створювати й утримувати конкурентні переваги та забезпечувати національну безпеку на основі наявного ресурсного потенціалу. Розвиток

вітчизняного аграрного сектору та позиціонування України на міжнародних продовольчих ринках є одним із пріоритетних напрямів її розвитку, що узгоджується з офіційно задекларованими глобальними стратегічними цілями, зростаючими потребами населення планети у продуктах харчування та ресурсним потенціалом країни. До об'єктів геоекономічних досліджень в агросекторі належать аграрні геоекономічні системи, зокрема їх структура, організація внутрішніх і зовнішніх зв'язків, процес функціонування та розвитку, потенційні ефекти. Ключовою характеристикою, яка забезпечує максимальну ефективність таких систем, є мережевий тип зв'язків між їх елементами, який зумовлює доцільність створення кластерних структур. Основні результати функціонування аграрних геоекономічних систем включають максимізацію частки країни (галузі) у світовому доході, підвищення рівня конкурентоспроможності, забезпечення національної (у тому числі продовольчої) безпеки та мінімізацію трансакційних витрат за умови збалансування економічного, екологічного та соціального ефектів.

Список бібліографічних посилань

1. Белоусов В. М., Лубский А. В. Геоэкономическая парадигма научных исследований. *Terra Economicus*. 2013. Т. 11, № 4, ч. 3. С. 10-17.
2. Веретнов В. Глобализация, локализация, что дальше? 2009. URL : <http://www.klubok.net/article772.html> (дата звернення: 21.05.2018).
3. Власов В. І. Глобальна продовольча безпека. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2001. 506 с.
4. Глобальна продовольча безпека : монографія / О. Г. Білорус та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 488 с.
5. Гришова І. Ю., Присяжнюк А. Ю. Кластери в агропромисловому комплексі: проблеми та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2011. № 4. С. 142-146.
6. Губенко В. І. Стан та можливості розвитку виробництва і експорту продукції АПК в умовах глобалізації і продовольчої кризи. *Формування ринкової економіки*. Спец. вип. : Організаційно-правові форми агропромислових формувань: стан, перспективи та вплив на розвиток сільських територій. 2011. Ч. 1. С. 131-138.
7. Дергачев В. А. Глобальная геоэкономика (трансформация мирового экономического пространства) : науч. монография. Одесса : ИПРЭИ НАНУ, 2003. 238 с.
8. Жан К., Савона П. Геоэкономика, господство экономического пространства / перев. с итал. Г. П. Киселёв, И. О. Смагин ; ред. М. Ю. Урнов. Москва : Ad Marginem, 1997. 208 с.
9. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Логос, 2001. 380 с.
10. Зінчук Т. О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки : монографія. Житомир : ДВНЗ "Державний агроекологічний університет", 2008. 384 с.
11. Кваша С. М. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України: стан, стратегія і тактика розвитку. Київ : ЗАТ "НІЧЛАВА", 2000. 252 с.

References

1. Belousov, V.M. & Lubskij, A.V. (2013). Geoeconomicheskaja paradigma nauchnyh isledovanij [Geo-economic paradigm of scientific research]. *Terra Economicus*, Vol. 11, 4, ch. 3, pp. 10-17 [In Russian].
2. Veretnov, V. (2009). Globalizacija, lokalizacija, chto dalshe? [Globalization, localization, what's next?]. Retrieved from: <http://www.klubok.net/article772.html> [In Russian].
3. Vlasov, V.I. (2001). *Hlobalna prodovolcha bezpeka [Global food security]*. Kyiv: NNTS "IAE" [In Ukrainian].
4. Bilorus, O.H., et al. (2009). *Hlobalna prodovolcha bezpeka : monohrafiia [Global food security: monograph]*. Kyiv: NNTS "IAE" [In Ukrainian].
5. Hryshova, I.Yu. & Prysiazhniuk, A.Yu. (2011). Klasteri v ahropromyslovomu kompleksi: problemy ta perspektyvy rozvytku [Clusters in the agro-industrial complex: problems and prospects of development]. *Ekonomika APK*, 4, pp. 142-146 [In Ukrainian].
6. Hubenko, V.I. (2011). Stan ta mozhlyvosti rozvytku vyrobnytstva i eksportu produktsii APK v umovakh hlobalizatsii i prodovolchoi kryzy [Status and possibilities of development of production and export of agricultural products in the conditions of globalization and food crisis]. (pp. 131-138). *Formuvannia rynkovoї ekonomiky. Spets. vyp.: Orhanizatsiino-pravovi formy ahropromyslovykh formuvan: stan, perspektyvy ta vplyv na rozvytok silskykh terytorii, Ch. 1* [In Ukrainian].
7. Dergachev, V.A. (2003). *Globalnaja geoekonomika (transformacija mirovogo jekonomicheskogo prostranstva) : nauch. monografija [Global geo-economics (transformation of the world economic space): scientific monograph]*. Odessa: IPRJeJel NANU [In Russian].
8. Zhan, K. & Savona, P. (1997). *Geoekonomika, gospodstvo jekonomicheskogo prostranstva [Geoeconomics, domination of the economic space]*. G.P. Kisel'jov & I.O. Smagin (Trans.). M.Ju. Urnov (Ed.). Moscow: Ad Marginem [In Russian].

12. Кирилов Ю.Є., Осадчук І. В. Роль сільгоспвиробників у забезпеченні продовольчої безпеки України в умовах глобалізації. *Економіка АПК*. 2012. № 1. С. 121-128.
13. Кластерна модель організації великотоварного агропромислового виробництва та розвитку економіки сільських поселень і територій / Ю. О. Лупенко та ін. ; за ред. М.Ф. Кропивка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2011. 44 с.
14. Кочетов Э. Геоэкономика и внешнеэкономическая стратегия России. *Мировая экономика и международные отношения*. 1994. № 11. С. 41-58.
15. Лопатинський Ю. М., Шкабара Т. Л. Системний підхід до розвитку аграрного сектора в умовах трансформації. *Економіка АПК*. 2004. № 1. С. 78-83.
16. Молдаван Л. В. Імплементация стратегій конкурентоспроможності аграрного виробництва в умовах євроінтеграційних процесів. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2015. № 1(30). С. 124-133.
17. Особливості формування регіональних агропромислових кластерів / М. Ф. Кропивко, Д. І. Мазоренко, І. О. Белебега та ін. *Економіка АПК*. 2008. № 10. С. 7-15.
18. Про стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» : Указ Президента України від 20 січ. 2015 р. № 5/2015. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення : 10.10.2018).
19. Саблук П. Т., Кропивко М. Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 3-12.
20. Черевко Г. В. Перспективи і проблеми інтеграції України у Європейський Союз. *Перспективи кооперації в АПК України в умовах інтеграції в Європейський Союз* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 15-16 верес. 2005 р.). Львів : ЛДАУ, 2005. С. 12-29.
21. Beyer P. Globalization and Glocalization. *The SAGE Handbook of the Sociology and Religion*. London : Sage Publications, 2011. P. 98-115.
22. Gasimli V. Geo-economics. Baku : Aston Print LLC, 2015. 208 p. URL : <http://sam.az/uploads/PDF/Geo-Economic.pdf>.
23. Luttwak E. From Geo-politics to Geo-economics. Logic of Conflict, Grammar of Commerce. *The National Interest*. 1990. № 20. P. 17-23.
24. Thirlwell M. The return of geo-economics: globalisation and national security. 2010. Sydney: The Lowy Institute for International Policy. URL : https://www.files.ethz.ch/isn/121234/Thirlwell,%20The%20return%20of%20geo-economics_web%20and%20print.pdf.
9. Zinovchuk, V.V. (2001). *Orhanizatsiini osnovy silskohospodarskoho kooperatyvu [Organizational fundamentals of agricultural cooperative]*. Kyiv: Lohos [In Ukrainian].
10. Zinchuk, T.O. (2008). *Yevropeiska intehtratsiia: problemy adaptatsii ahrarnoho sektora ekonomiky : monohrafiia [European integration: problems of adaptation of the agrarian sector of the economy: monograph]*. Zhytomyr: DVNZ "Derzhavnyi ahroekolohichnyi universytet" [In Ukrainian].
11. Kvasha, S.M. (2000). *Zovnishnoekonomichna diialnist APK Ukrainy: stan, stratehiia i taktyka rozvytku [Foreign economic activity of Ukrainian agribusiness: status, strategy and development tactics]*. Kyiv: ZAT "NiChLAVA" [In Ukrainian].
12. Kyrylov, Yu.Ye. & Osadchuk, I.V. (2012). Rol silhospyrobnykiv u zabezpechenni prodovolchoi bezpeky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Role of agricultural producers in ensuring food security of Ukraine in conditions of globalization]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 121- 128 [In Ukrainian].
13. Lupenko, Yu.O., et al. (2011). *Klasterna model orhanizatsii velykotovarnoho ahropromysloвого vyrobnytstva ta rozvytku ekonomiky silskykh poselen i terytorii [Cluster model of organization of large-scale agricultural production and development of the economy of rural settlements and territories]*. M.F. Kropyvko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
14. Kochetov, Je. (1994). Geojekonomika i vneshnejekonomicheskaja strategija Rossii [Geoeconomics and foreign economic strategy of Russia]. *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija*, 11, pp. 41-58 [In Russian].
15. Lopatynskiy, Yu.M. & Shkabara, T.L. (2004). Systemnyi pidkhd do rozvytku ahrarnoho sektora v umovakh transformatsii [System approach to development of the agrarian sector in conditions of transformation]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 78-83 [In Ukrainian].
16. Moldavan, L.V. (2015). Implementatsiia stratehii konkurentospromozhnosti ahrarnoho vyrobnytstva v umovakh yevrointehtratsiinykh protsesiv [Implementation of strategies for competitiveness of agricultural production in conditions of European integration processes]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, 1(30), pp. 124-133 [In Ukrainian].
17. Kropyvko, M.F., Mazorenko, D.I., Belebekha, I.O., et al. (2008). Osoblyvosti formuvannia rehionalnykh ahropromyslovykh klasteriv [Formation features of regional agro-industrial clusters]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 7-15 [In Ukrainian].
18. Pro stratehiuu staloho rozvytku "Ukraina - 2020" : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20 sich. 2015 r. № 5/2015 [On the Strategy for sustainable development "Ukraine-2020": Decree of the President of Ukraine from 20.01.2015, No. 5/2015]. *Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [In Ukrainian].
19. Sabluk, P.T. & Kropyvko, M.F. (2010). Klasterizatsiia yak mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti ahrarnoi ekonomiky [Closerization as a mechanism for increasing competitiveness and social orientation of the agrarian economy]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 3-12 [In Ukrainian].
20. Cherevko, H.V. (2005). Perspektivy i problemy intehtratsii Ukrainy u Yevropeyskyi Soiuz [Prospects and problems of Ukraine's integration into the European Union]. (pp. 12-19). *Perspektyvy kooperatsii v APK Ukrainy v umovakh intehtratsii v Yevropeyskyi Soiuz : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* Lviv: LDAU [In Ukrainian].
21. Beyer, P. (2011). *Globalization and glocalization. The SAGE handbook of the sociology and religion*. London: Sage Publications [In English].
22. Gasimli, V. (2015). *Geo-economics*. Baku: Aston Print LLC. Retrieved from: <http://sam.az/uploads/PDF/Geo-Economic.pdf> [In English].
23. Luttwak, E. (1990). From geo-politics to geo-economics. Logic of conflict, grammar of commerce. *The National Interest*, 20, pp. 17-23 [In English].
24. Thirlwell, M. (2010). *The return of geo-economics: globalisation and national security*. Sydney: The Lowy Institute for International Policy. Retrieved from: https://www.files.ethz.ch/isn/121234/Thirlwell,%20The%20return%20of%20geo-economics_web%20and%20print.pdf [In English].

Voronych M.M. *Theoretical and methodical approaches to functioning of the agricultural sector in terms of geo-economics*

The purpose of the article is to justify theoretical positions and methodical aspects of functioning and development of the agrarian sector in conditions of the geo-economics paradigm.

Research methods. The methodological basis for the research is principles for the systematic approach to cognition of complex open systems, which include the agricultural sector of the economy. In the research process have been used the following methods: analysis for identifying components of geo-economic agrarian business systems and interrelations between them; comparisons for identifying features of globalization, localization, and glocalization in geo-space formation processes; abstraction for justifying abstract concept of geo-economic system; concepts' operationalization for justification of definition of the economic category "geo-economics"; functional modelling for building a structural model of agrarian geo-economic system.

Research results. The article suggests the definition of "geo-economics". The system analysis of the process of agrarian geo-economic systems' functioning has been made, the functioning optimality criteria of which are maximum of competitiveness and fractions of world income, and minimum transaction costs, as well as provision of national security. The article substantiates basic regulations between processes of globalization, localization and glocalization in modern economic relations. It has been worked out a structural scheme of the agrarian geo-economic system functioning, which takes into account input (resources) and output (mentioned effects), system parameters, functional blocks of system functioning (stages of formation of added value chains), elements of environment (first of all, geographical and institutional factors), tools and regulatory mechanisms.

Elements of scientific novelty. The concept of "agrarian geo-economic system" has been defined, systematic study of which creates a methodological basis for grounding and implementation of an entire system for provision effective functioning of the agrarian sector in conditions of geo-economics, taking into account principles of sustainable development.

Practical significance. Content, structure and principles of the agrarian system functioning as components of the agrarian complex in conditions of geo-economics have been grounded. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs.: 24.

Keywords: geo-economics; geo-economic system; agrarian sector; globalization; localization; glocalization; sustainable development.

Voronych Mykhailo Mykhailovych - post-graduate student of the department of international economic relations and European integration, Zhytomyr National Agroecological University (7, Staryi bld., Zhytomyr)
E-mail: Mikhail.voronych@gmail.com

Воронич М.М. Теоретико-методические подходы к функционированию аграрного сектора в условиях геоэкономики

Цель статьи - обосновать теоретические положения и методические аспекты функционирования и развития аграрного сектора в условиях геоэкономической парадигмы.

Методика исследования. Методологической основой исследования послужили положения системного подхода к познанию сложных открытых систем, к которым относится аграрный сектор экономики. В процессе исследования использованы методы анализа (для определения компонентов геоэкономических аграрных бизнес-систем и взаимосвязей между ними), сравнения (для выявления особенностей глобализации, локализации и глокализации в процессах формирования геопространства), абстрагирования (для выведения абстрактного понятия «геоэкономическая система»), операционализации понятий (для обоснования дефиниции экономической категории «геоэкономика»), функционального моделирования (для построения структурной модели функционирования аграрной геоэкономической системы).

Результаты исследования. Проведен системный анализ процесса функционирования аграрных геоэкономических систем. Выделены основные положения и соотношения процессов глобализации, локализации и глокализации в современных экономических отношениях. Разработана структурная схема функционирования аграрных геоэкономических систем, которая учитывает входные (ресурсы) и выходные (эффекты) параметры системы, функциональные блоки процесса функционирования системы (этапы цепочки создания добавленной стоимости), элементы внешней среды (прежде всего географические и институциональные факторы), инструменты и механизмы регулирования.

Элементы научной новизны. Определено понятие «аграрная геоэкономическая система», системное исследование которого создает методологическую основу для обоснования и имплементации целостной системы обеспечения эффективного функционирования аграрного сектора в условиях геоэкономики с учетом принципов устойчивого развития.

Практическая значимость. Обоснованы содержание, структура и принципы функционирования аграрных систем, как составляющих аграрного комплекса, в условиях геоэкономики. Табл.: 1. Илл.: 2. Библиогр.: 24.

Ключевые слова: геоэкономика; геоэкономическая система; аграрный сектор; глобализация; локализация; глокализация; устойчивое развитие.

Воронич Михаил Михайлович - аспирант кафедры международных экономических отношений и европейской интеграции, Житомирский национальный агроэкологический университет (г. Житомир, Старый бульвар, 7)
E-mail: Mikhail.voronych@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 20.11.2018 р.

Фахове рецензування: 05.12.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Воронич М. М. Теоретико-методичні підходи до функціонування аграрного сектору в умовах геоелекономіки. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 80 — 88.

*